

Provolání generála Windischgrätze o znovuzavedení pořádku v Praze

K větším srážkám mezi revolučními radikály a vojskem došlo **od 12. června 1848**, kdy vypuklo **tzv. svatodušní povstání**. Po pouličních srážkách a bojích na barikádách rozhodl v noci ze 14. na 15. června velící generál Alfred Windischgrätz o změně taktiky. Vojsko opustilo město a zahájilo jeho ostřelování z výškových pozic. Rakouská artilérie byla známa jako jedna z nejlepších, je tedy s podivem, že ztráty byly minimální, zdá se, že byly použity slepé náboje. Požár novoměstských mlýnů donutil obránce města ke kapitulaci již **17. června**. Následujícího dne byl vyhlášen stav obležení, který trval až do 20. července.

Společně s Václavem Radeckým z Radče a Josifem Jelačicem se stal i **polní maršál Alfred Windischgrätz** symbolem záchrany habsburské monarchie v kritickém roce 1848. Od roku 1840 působil jako velící generál v Čechách. Do českých dějin se zapsal především rychlým a brutálním **potlačením svatodušních bouří ve dnech 12.–17. června 1848**, na jejichž počátku zahynula (pravděpodobně nešťastnou náhodou) i jeho manželka Eleonora, roz. Schwarzenbergová. Po krátkých bojích na barikádách nechal dne 16. června bombardovat Prahu a po kapitulaci obránců vpochodoval následujícího dne do města a vyhlásil zde stav obležení. Alfred Windischgrätz se podílel rovněž na pacifikaci revoluce ve Vídni v říjnu 1848 a v Uhrách v následujícím roce.

V prvním patře Pachtovského paláce na rohu Celetné ulice a Ovocného trhu na Novém Městě pražském se nacházel byt vojenského velitele Prahy generála **Alfreda Windischgrätze**. Stejně jako v jiné dny zde zasedla rodina Windischgrätzových **12. června 1848** k pravidelnému odpolednímu čaji. Poslední měsíce sice nebyly právě klidné, od března byla i Praha svědkem revolučních událostí, ty se však odehrávaly zatím hlavně v rovině manifestační, petiční a tiskové. Windischgrätz se domníval, že má situaci pevně v rukou a na důkaz síly povolal do Prahy další vojenské jednotky z mimopražských posádek, které demonstrativně pochodovaly městem. Ani jej tedy nenapadlo, že by z Prahy nechal evakuovat svou rodinu, především manželku Eleonoru, s níž měl sedm dětí (pět synů a dvě dcery). Manželství Alfreda a Eleonory Windischgrätzových bylo mimořádně šťastné. Snad pomáhalo Eleonoře, roz. Schwarzenbergové, zapomenout i na traumata spojená s tragickým úmrtím její matky Pauliny, která v roce 1810 uhořela při požáru rakouského vy-

slanectví v Paříži. Eleonora se věnovala především charitativní činnosti, například v roce 1843 stála u vzniku dobročinné loterie, jejíž výtěžek byl věnován obyvatelům města Kladrub postižených požárem. Tvořila tak protiklad svého manžela, oblíbenou a respektovanou „paní kněžnu“.

Napětí, které bylo ve vzduchu již dávno, však právě 12. června eskalovalo. Na tzv. sbratřovací mši celebrowané farářem Janem Arnoldem na pražském Koňském trhu se sešel velký počet účastníků. Po skončení mše řada z nich pokračovala v protestních pochodech Prahou, někteří byli ozbrojeni, byly stavěny barikády. K větší srážce mezi revolučními radikály a vojskem došlo u Prašné brány a v Celetné ulici, kterou dav pokračoval na Staroměstské náměstí. Kolem 16.30 hodin zasáhly tyto události i do rodinného života Windischgrätzů. Hluk z ulice a občasná střelba přilákala kněžnu Eleonoru k oknu. Jakmile odhrnula skleněnou roletu, padla okamžitě k zemi, dle dobového novináře údajně se slovy „Můj Bože“. Rána, která zasáhla Eleonoru Windischgrätzovou, byla smrtelná. Smrt nastala okamžitě. Na místě byl zadržen údajný pachatel, student pražské techniky Maxmilián Maux, u kterého byla zabavena podomácku vyrobená dvouhlavňová brokovnice. Podezření se ale nepotvrdilo, následné vyšetřování Mause zbavilo obvinění, především na základě svědectví pražského puškaře Antonína Lebedy, který provedl při této příležitosti první balistickou zkoušku v Čechách. Pachatel tak dodnes zůstává neznámý. Na základě šetření Kriminalistického ústavu šlo pravděpodobně o náhodnou nebo odraženou střelu z jiného místa než přímo z Celetné ulice.

Smrt kněžny Windischgrätzové však byla symbolicky i koncem pražského svatodušního povstání. Zatímco umrlčí vůz odvážel její ostatky do rodinné hrobky v západočeském Tachově, nechal Alfred Windischgrätz ostřelovat Prahu, která krátce poté kapitulovala.

Povstání bylo poraženo.

Kulku, kterou byla zastřelena kněžna Eleonora Windischgrätzová, manželka Alfréda z Windischgrätzu, dne 12. června 1848 v Praze, nosil na krku její nejmladší syn Josef Windischgrätz. Ustanovil, aby po jeho smrti (zemřel dne 18. října 1906) byla uložena v rodinném archivu.

Dle policejní zprávy z roku 2002, která se zabývala okolnostmi smrti kněžny Eleonory, má kulka (policejní experti ji nazývají „střela“) hmotnost 29,81 g a průměr 17,2 mm.

Kulka, kterou byla zastřelena kněžna Eleonora Windischgrätzová dne 12. června 1848

SOA Plzeň, RA Windischgrätzů, nezpracovaná část

Portrét kněžny Eleonory Windischgrätzové od Johanna Endera

1833

NPÚ – Správa kláštera Kladruby, sign. HT 5985

38

Während die durch Aufruhr und Zerstörung aller Geselligkeit hervorgerufene Unordnung nur durch ernste Maßregeln gehemmt, und das Land vor gänzlicher Anarchie bewahrt werden konnte, hat der kommandierende General die Sorge für Erhaltung der von Seiner Majestät verliehenen constitutionellen Freiheit nie aus den Augen verloren. Es ist sein ernster Wille, daß jedes Recht, jedes Eigenthum geschützt, und sobald als möglich ein Zustand herbeigeführt werde, welcher die Rückkehr zur wahren gesetzlichen Freiheit möglich macht. Nie und in keiner Gelegenheit hat derselbe die Absicht gehegt, die von unserm erhabenen Monarchen verliehenen Wohlthaten auf irgend eine Art zu beschränken, und so wie er der Anarchie, der Empörung und dem Frevel fest und strenge entgegen treten wird, eben so wird er als ein treuer Diener des Kaisers die Constitution und Alles, was zum Wohle des Landes gereicht, — mit der Pflichttreue, die ihn stets in seinen Handlungen geleitet, zu schirmen wissen.

Prag, am 19. Juni 1848.

A. Windisch-Grätz,
kommandirender General.

38

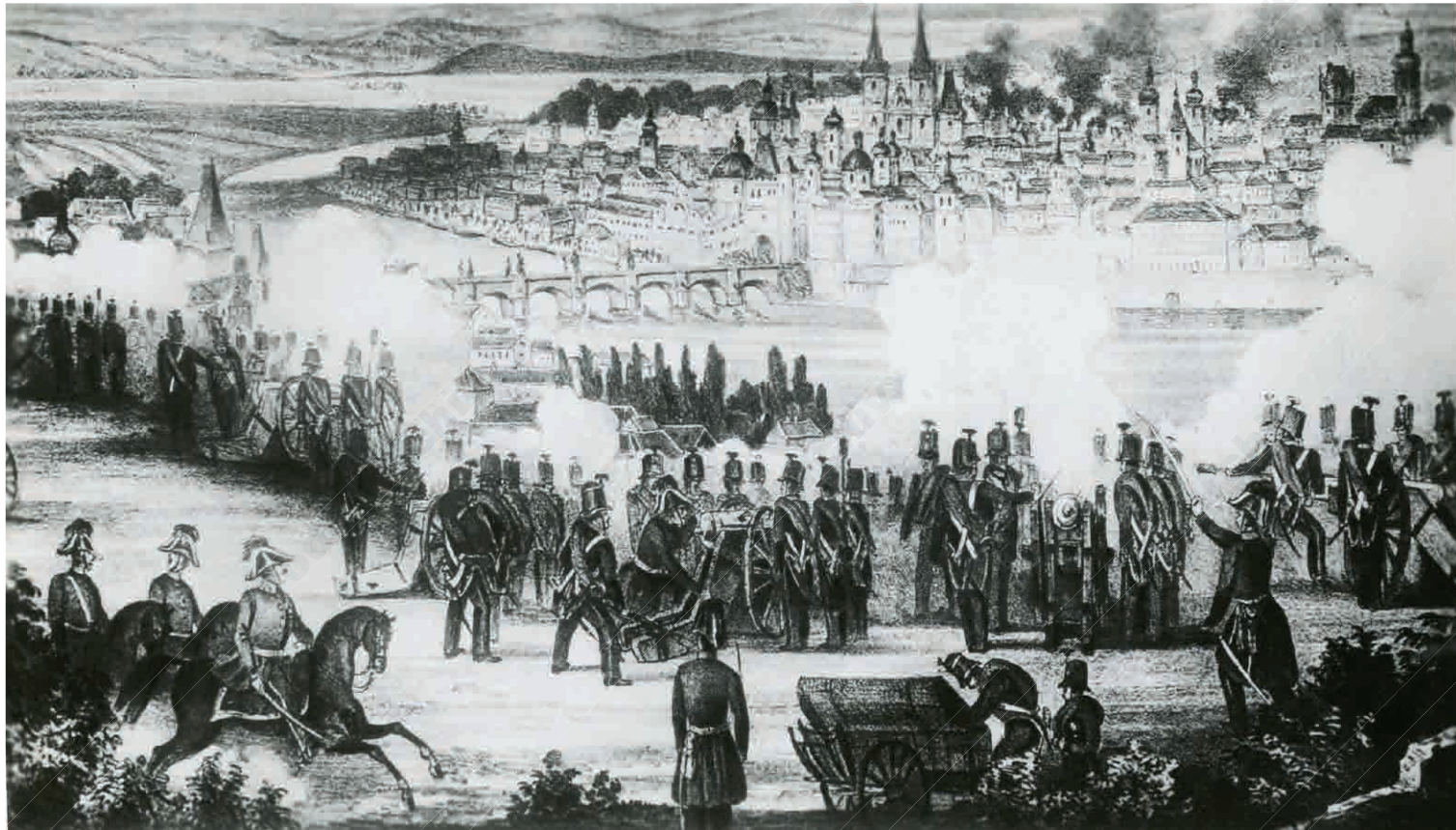
3atjm co neporádek spiknutjm a zhauban weškeré zákonosti powstaly gen přisnými prostředky zastaven a země od úplné bezvládnosti udržána býti mohla, nespustil komandující general péči o zachování konstituční svobody od Jeho cís. král. Milosti udělené nikdy a očí. Gestit geho opravdiva wůle, aby weškeré právo, weškerá magetnost chráněna byla, a co možná brzo takový stav zaweden byl, který nasnadňuje návrat k pravé zákonní svobodě. Nikdy a w nijádné příležitosti neměl tensamý ohled, od nasseho wznešeneho wládce udělená dobrodiní chtít snad něgákým způsobem obmeziti, a tak gačo on bezvládnosti, powstání, a nezbednosti pewně a přisně wštrje zakroč, právě tak bude i wedět co wěrný císaře sluha konstituce i wše co k blahu země slauží, powinnowanau wěrnosti, genz geg wždy w geho konáních wodila, chrániti.

W Praze, dne 19. Čerwna 1848.

A. Windisch-Grätz,
komandující general.

Windischgrätzovo vojsko na levém břehu Vltavy bombarduje Prahu. 1848, NA, FÚML, NAD1347

Bouře v Praze 1848, roh Celetné ulice a Ovocného trhu. NA, FÚML, NAD1347

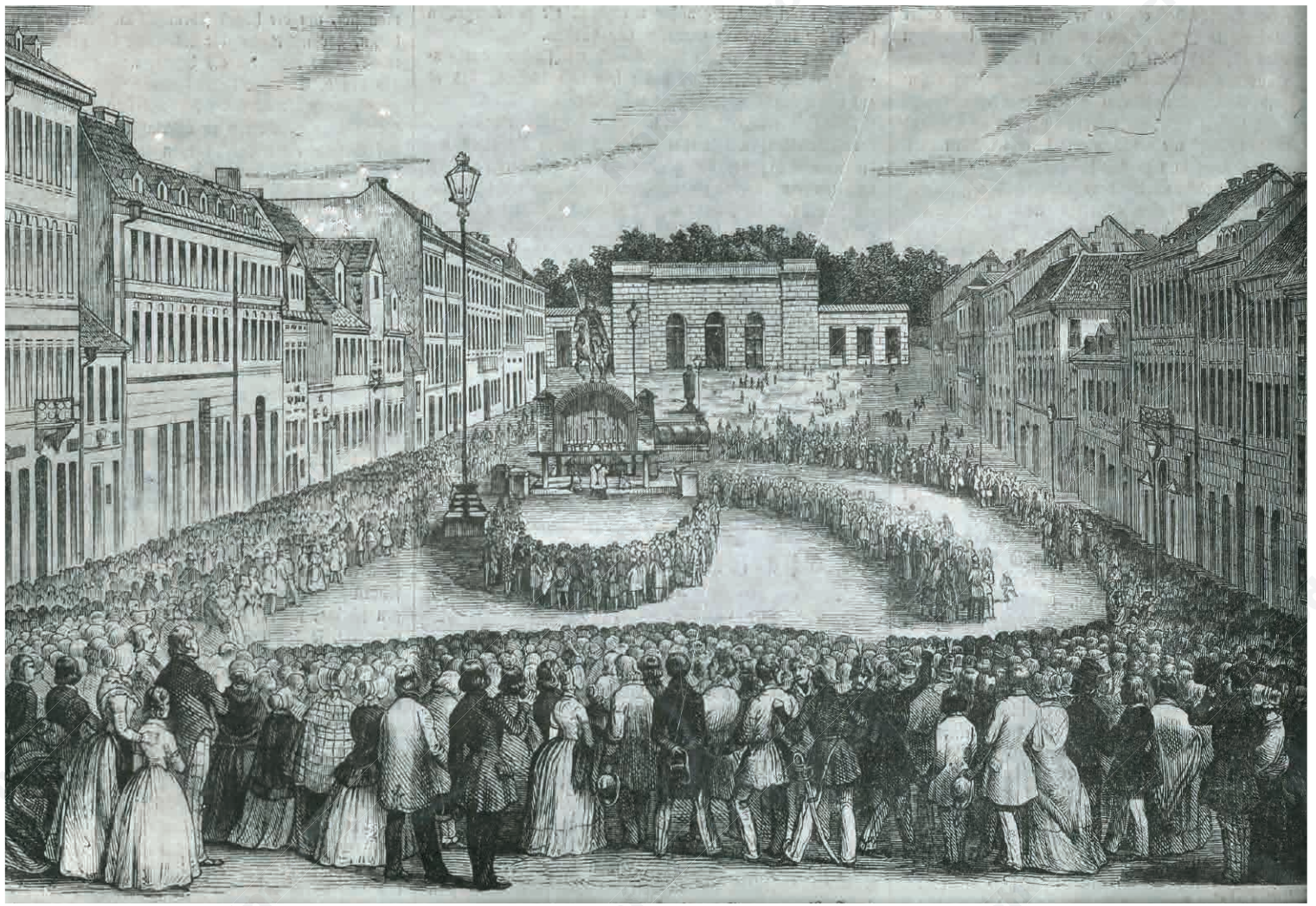

Pražští měšťané a Národní gardy v březnu 1848. NA, FÚML, NAD1347

Stejnokroje a výzbroj důstojníků a mužstva Národních gard. NA, FÚML, NAD1347

Svatováclavská mše 1848. NA, FÚML, NAD1347

Srážka mezi Windischgrätzovými vojáky a pražskou revoluční gardou 12. června 1848 v prostoru horního Malostranského náměstí.
NA, FÚML, NAD1347

Útok vojsk na lid v Praze, Prašná brána, Celetná ulice. NA, FÚML, NAD1347

Císařské vojsko se připravuje k obraně. NA, FÚML, NAD1347